

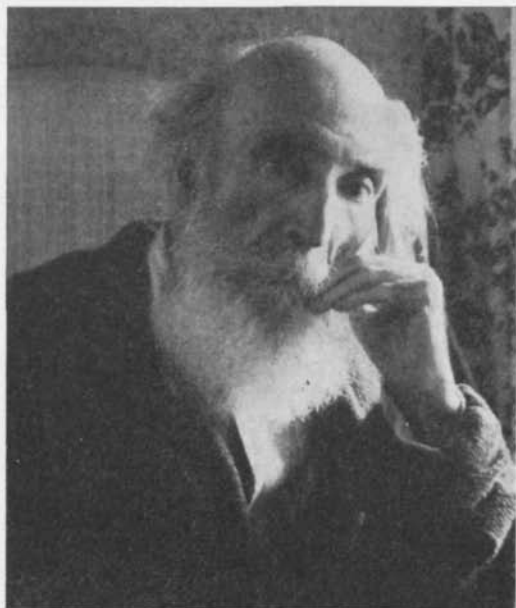

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

In memoriam : Arpad Weixlgärtner 6/4 1872-2/2 1961
Thordeman, Bengt
Fornvännen 1961(56), s. 130-132 : ill.
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1961_130
Ingår i: samla.raa.se

IN MEMORIAM

Arpad Weixlgärtner

6/4 1872—2/2 1961

Det finns en särskild anledning att i denna tidskrift hedra minnet av den österrikiske konsthistorikern och museimannen Arpad Weixlgärtner, som i sin ålders dagar befanns vara icke önskvärd i det land han med kärlek tjänat på ett framstående sätt och som tillbragte sina sista år som en aktad gäst i Sverige.

Weixlgärtner tillhörde en gammal österrikisk familj med konstnärliga anor — hans farfar var en känd landskapsmålare — och efter att ha förvärvat doktorsgrad 1899 började han sin lysande museala bana vid hovbibliotekets kopparstickskabinett i Wien; 1906 övergick han till avdelningen

för skulptur och konsthantverk i Kunsthistorisches Museum, som då stod under den berömde Julius von Schlossers ledning. Sedermera anförtrordes honom även måleriavdelningen samt 1920 Die geistliche und weltliche Schatzkammer med bland mycket annat de oskattbara riksregalierna. Därmed intog han en ansvarsfull nyckelposition i landets museiväsen, en position som vid Hitlers invasion i mars 1938 sattes på ett hårt karaktärsprov. Han bestod det på ett beundransvärt sätt men det kostade honom hans ställning och förändrade med ett slag hans liv: han vägrade att på anfordran överlämna skattkammarnycklarna till SS. Följande dag blev denne obekvämt nackstyre ämbetsman avsatt och bortkörd från sin tjänstebostad. Det var inte det sista slag som skulle drabba honom. I april 1945 blev det hus, till vilket han överflyttat med sitt stora bibliotek och sina dyrbara samlingar, stucket i brand utan att han kunde rädda sina tryckfärdiga manuskript eller ens sina gångkläder. Man kan förstå att han inte längre kände trivsel i sitt eget land.

Weixlgärtner bosatte sig nu i Göteborg, där en dotter var gift och där han skulle möta ytterligare sorger men där han även kunde känna sig omgiven av kollegers aktning, vördnad och hjälpsamhet. Det bör kanske tilläggas att han sedermera naturligtvis rehabiliterats i Österrike. Det var under hans första Göteborgstid som ledningen för Statens historiska museum utbad sig hans medverkan vid den pågående undersökningen av en av museets största dyrgripar, det kända medeltida relikvarium som togs av svenskarna såsom krigsbyte i Würzburg 1631. Resultatet härav blev en 1954 i Vitterhetsakademiens handlingar publicerad monografi, som alltid kommer att bli grundläggande för studiet av detta märkliga föremål, även om under-tecknad på vissa punkter framfört några reservationer. Museet skall med stor tacksamhet minnas denna Weixlgärtners betydelsefulla insats i bearbetningen av samlingarna, liksom vi, som då samarbetade med honom, helt visst aldrig skola kunna glömma hans imponerande personlighet, som endast tycktes växa och förädlas under trycket av de prövningar som hopades kring honom. Boken om det stora Stockholmsrelikvariet blev inte den enda vetenskapliga frukten av Weixlgärtners forskning under Sverigetiden. Bl. a. utgav Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg år 1949 en stor avhandling om Dürer och Grünewald och vidare publicerade han en rad betydande uppsatser i Göteborgs Konstmuseums Årstryck. Hans tidigare mycket omfattande författarskap må här alldeles lämnas å sido.

Endast någon månad före sin bortgång glädde han sina vänner med en utsökt liten volym som bar den meningsfulla titeln Von den Köstlichkeiten des Lebens, tankar nedskrivna under en sjukhusvistelse 1940, kompletterande hans förut utgivna bok Von den letzten Dingen. Det är en vis åldrings enkla reflexioner över livets små och stora — men företrädesvis skenbart små — glädjeämnen, liksom blänkande speglingar i ett stilla vatten av ett långt livs ljusa sommarskyar och tunga ovädersmoln, en bok full av tacksamhet, överseende och godhet och av gammal fin kultur. "Edle Einfach und stille Grösse" — Winkelmanns odödliga men knappast träffande ord om antiken passar här bättre in på hans sentida kollega. Förlaget har försett den lilla volymen

IN MEMORIAM

med en serie utomordentligt vackra fotografier av den nära nittioårige lärdomsexcellensen, en sannskyldig profetgestalt, även till det yttre vörtnadsbjudande och samtidigt anspråkslös och innerligt mänsklig. De som mött honom i livet glömma honom ej. Än längre består hans gärning.

Bengt Thordeman

B. Thordeman writes an obituary on Arpad Weixlgärtner, the Austrian art historian and museum director, who died recently aged 89. Weixlgärtner occupied a key position of great responsibility among the museums of Austria as the superintendent of Die Geistliche und Weltliche Schatzkammer in Vienna, a post which he held for many years. The troubled times in Austria after the end of the second world war caused Weixlgärtner to leave his country and settle in Sweden. His work here has included a study of one of the treasures in the Museum of National Antiquities, namely the well-known mediaeval reliquary which the Swedes took from Wurzburg as booty in 1631. Weixlgärtner's monograph on this was published in 1954.